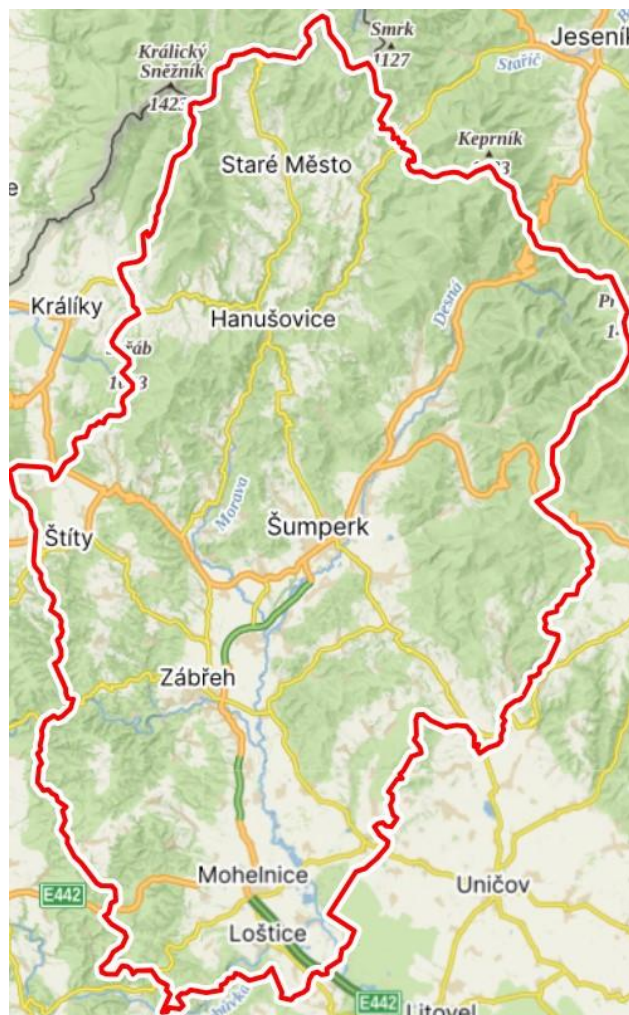

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 1

Použitá kniha, Hana Jarmarová, Bojovali v legiích. Legionáři okresu Šumperk 1914 – 1920, Šumperk 2018, uvádí 702 legionářů.

Formulace „československé legie, legionáři, apod.“ v době války nepoužívány. Používaly se formulace „Československá zahraniční armáda, Československé zahraniční vojsko, apod.“. Často se v té souvislosti objevovalo slovo „dobrovolnost“ a jeho modifikace.

Používání formulací „československé legie, legionáři, apod.“ je zaznamenáno až po první světové válce. V této době byl legislativně pojmenován „legionář“. V důsledku toho byli lidé, kteří tomuto pojmenování nevyhověli.

Nejsou ambicí texty a obrázky k jednoznačnému pochopení při prvním čtení. Nejde o komplexní zpracování tématu. Snahou je přispět k přemýšlení nad první světovou válkou, souvislostmi a možnostmi připomenutí úlohy lidí při této válce.

Jestliže čtenář zjistí ve svém okolí účastníka první světové války, který ale nevyhovuje úřednímu pojmenování „legionář“, nechť jej to neodradí.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 2

Před rokem 1900 Německo průmyslovou velmocí. Je nespokojeno s rozdělením kolonií ve světě. Francie a Velká Británie se nechtějí podělit.

Rakousko Uhersko poraženo v několika bojích. Oslabeno také kvůli vnitřním národnostním rozporům. Stává se vazalem Německa. Chce obnovit moc na Balkánském poloostrově vzhledem k úpadku Osmanské (Turecké) říše. S podporou Německa, po obsazení Bosny a Hercegoviny, vystupuje dále agresivně proti Srbsku, jehož spojencem je Rusko.

Evropa = spletenec různých dohod a smluv.

Před válkou v Čechách a na Moravě silné nálady protirakouské a nálady prorakouské. Smíření s Rakouskem Uherskem se zabývají jeho úpravou ke zlepšení pozice Čech a Moravy.

Po zahájení bojů v roce 1914 se projevují názory o možném konci Rakouska Uherska. To vede i k praktickým krokům.

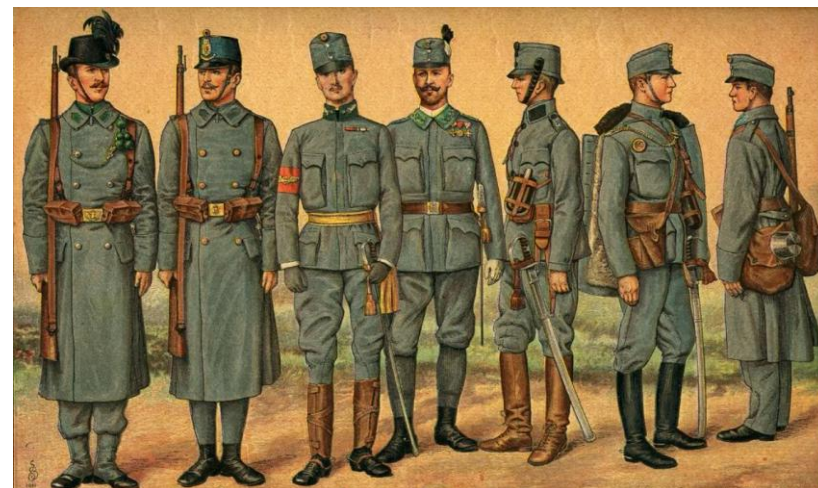
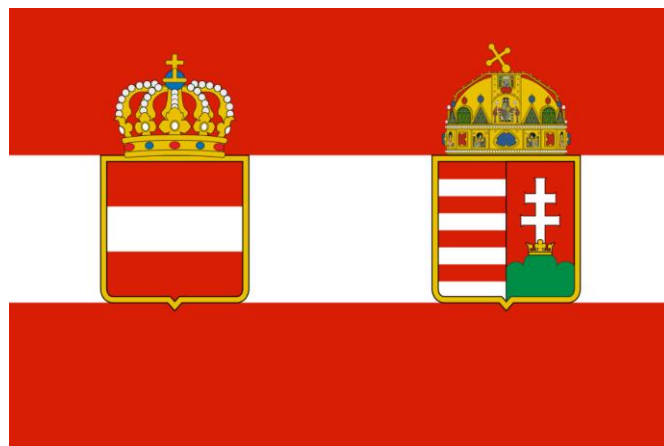
Na obrázku válečné koalice. Odstíny barev ukazují připojování se států ke koalicím. Na územích protirakouských žijí naši krajané = lidé s původech v Čechách a na Moravě. Krajané jsou většinou proti Rakousku Uhersku.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 3

V průběhu války muži – vojáci z okresu Šumperk zařazeni do vojenských jednotek Rakouska Uherska.

Část vojáků Rakouska Uherska z Čech a Moravy loajální.
Další část proti Rakousku Uhersku, nechce bojovat za zájmy Rakouska Uherska a proti jiným slovanským národům.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 4

Vojáci původem z okresu Šumperk se s armádou Rakouska Uherska dostávají do různých zemí.

Ve světě protirakouské nálady. Jejich síla podle počtu našich krajanů.

Zřetelné zapojení do protirakouského odboje.

Např. USA, Kanada, Velká Británie, Srbsko, Itálie, Francie, Rusko.

Při bojích armády Rakouska Uherska někteří její vojáci protivníkem zajati.

Někteří vojáci se vzdávají nebo přebíhají k protivníkovi. Mnohdy přebíhají celé jednotky.

Zajatci zdrojem aktivity odboje. Vojenský odboj početně nabývá na síle.

Množí se vojenské úspěchy.

Československá národní rada v Paříži dostává argumenty pro jednání o vzniku Československé republiky.

Československá národní rada v Paříži

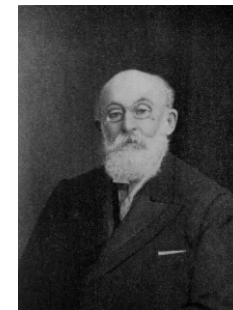
Předseda

Tomáš Garrigue Masaryk

Místopředseda

Josef Dürich

Místopředseda

Milan Rastislav Štefánik

Generální tajemník

Edvard Beneš

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 5

V Itálii jsou zajatecké tábory podle národnostní příslušnosti zajatců.

V zajateckých táborech jsou vojáci armády Rakouska Uherska, kteří byli zajatí armádou Itálie a kteří dobrovolně přeběhli.

Hlavním zdrojem aktivity odboje Čechů a Moravanů proti Rakousku Uhersku v Itálii jsou s podporou Československé národní rady Češi a Moravané ze zajateckých táborů.

Československý dobrovolnický sbor (≈ 14 000 vojáků) nasazován k bojům v horách.

Významné boje a úspěchy **1** Doss Alto **2** Piava.

Po skončení války přesun Československého dobrovolnického sboru na Slovensko.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 6

Ve Francii před válkou $\approx 10\,000$ českých krajanů.
V roce 1914 se hlásí ≈ 300 dobrovolníků do armády Francie.
Jako cizinci jsou zařazeni do cizinecké legie, která není součástí armády Francie. Vytvořena rota „Nazdar“.

Rota „Nazdar“ utrpěla v bojích těžké ztráty.

Přichází další dobrovolníci.

Za dobu války v cizinecké legii ≈ 600 dobrovolníků.

Ve Francii se postupně schází Češi a Moravané – dobrovolníci ze světa, $\approx 10\,000$. Např. z USA, Ruska, Rumunska, Srbska, Itálie.

V roce 1917 povolen vznik autonomní československé armády.

Prosinec 1918 začátek přesunu československé armády ve vlacích přes Itálii do Československa.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 7

Významná místa ve Francii z hlediska československých vojáků.

- 1 Arras
- 2 Artois
- 3 Aspach-Le-Bas
- 4 Cognac
- 5 Darney
- 6 Champagne
- 7 Reims
- 8 Kreuzwald
- 9 Terron
- 10 Verdun
- 11 Vouziers
- 12 Compiègne

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 8

Francie. Bitva u Verdunu aneb „Verdunský mlýnek na maso“ či „Bitva všech bitev“.

Účastníkem bitvy též Jaroslav Evald, později příslušník pěšího pluku 13 v Šumperku.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 9

Jaroslav Evald, později příslušník pěšího pluku 13 v Šumperku, na frontě ve Francii u Vouziers.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 10

V Rusku před válkou žijí krajané, $\approx 100\,000$, kteří jsou vesměs naladěni proti Rakousku Uhersku.

Po zahájení války cítí krajané riziko, že ze strany Ruska mohou být označeni jako pomocníci Rakouska Uherska.

Žádají vládu Ruska o souhlas ke zřízení vojenské jednotky z dobrovolníků na pomoc Rusku.

Po souhlasu vzniká v Kyjevě „Česká družina“, ≈ 700 vojáků, a v bojové činnosti je využívána k průzkumu.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 11

Od Československé národní rady i jiným způsobem je vláda Ruska informována, že v zajateckých táborech v Rusku jsou Češi a Moravané s potenciálem pro úspěšný boj na frontě v zájmu Ruska.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 12

Problémy Ruska s vedením války spojeny s větší vstřícností jeho vlády k vytváření československých vojenských jednotek v Rusku.

Pomáhají také pozitivní reference o dosavadním využití krajanů na pomoc Rusku.

Z České družiny vzniká Československý střelecký pluk ≈ 1500 vojáků.

Počet dobrovolníků se zvyšuje. Vzniká Československá střelecká brigáda ≈ 3500 vojáků. Ta je v červenci 1917 nasazena do bitvy u Zborova.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 13

Českoslovenští vojáci u Zborova úspěšně splnili úkol.

Vláda Ruska ruší omezení pro vytváření československých vojenských jednotek v Rusku.

Obrázek – Žitomír (v 21. století město na Ukrajině).

Druhý zleva praporčík Vladimír Přikryl z Horních Studének, vede frekventanty poddůstojnické školy ze cvičení.

Vladimír Přikryl později velitel paradesantní brigády při Slovenském národním povstání za druhé světové války a generálmajor.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 14

V Rusku se z dobrovolníků mezi válečnými zajatci a krajany začíná vytvářet Československý armádní sbor $\approx 40\,000$ mužů.

Rozklad společnosti v Rusku způsobuje, že německé a rakouskouherské vojenské jednotky úspěšně útočí a postupují na východ.

Československý armádní sbor musí před nimi ustupovat na východ.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 15

Zborov a **Bachmač** úspěchy Československého armádního sboru v bojích.

Březen 1918. Rusko přistupuje na Brest-litevský mír (**Brest**).
Pohyb fronty zastaven

Armádní sbor v souladu s Československou národní radou uzavírá dohodu s Ruskem o své neutralitě.

Přiját plán k přesunu armádního sboru na východ a odtud po moři do západní Evropy na pomoc Francii.

Následně Rusko mění názor a chce armádní sbor ovládnout.

Armádní sbor v situaci boje o svou existenci, tzv. vlastním pořádkem. K přesunu na východ potřebuje železnici, bojuje a ovládá Transsibiřskou magistrálu.

Armádní sbor překáží v přesunu milionu německých, rakouských a maďarských zajatců podle Brest-litevského míru z východu (ze Sibiře) na západní frontu.

Českoslovenští vojáci vítězí v bojích s různými protivníky.

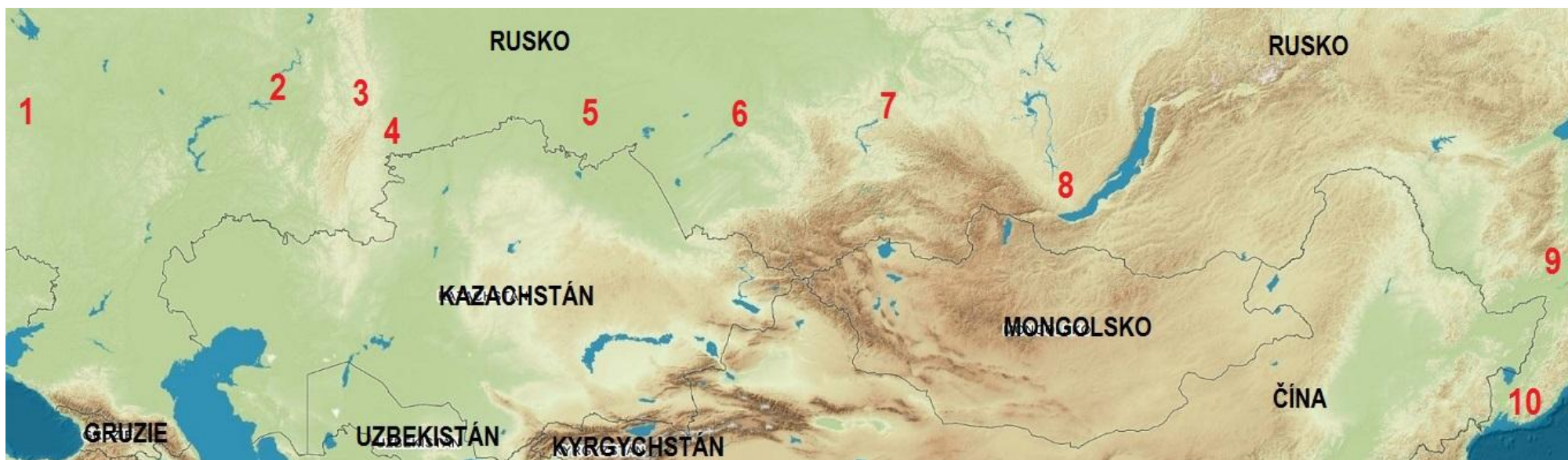
15. ledna 1919 vyplouvá z Vladivostoku první transport invalidů, nemocných a starých vojáků.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 16

Významná místa související s Transsibiřskou magistrálou

1 Moskva **2** Perm **3** Jekatěrinburg **4** Čeljabinsk **5** Omsk **6** Novosibirsk **7** Krasnojarsk **8** Irkutsk **9** Chabarovsk **10** Vladivostok

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 17

Přesun armádního sboru na východ vlastním pořádkem znamená, jako při úspěšných bojích u Zborova a Bachmače, od vojáků kázeň, odvahu, odolnost, tvořivost a použití dovedností. Zásadní je využití možností pro materiální a technické zabezpečení.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 18

Přesun armádního sboru na východ vlastním pořádkem znamená, jako při úspěšných bojích u Zborova a Bachmače, od vojáků kázeň, odvahu, odolnost, tvořivost a použití dovedností. Zásadní je využití možností pro materiální a technické zabezpečení.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 19

Pobyt československých vojáků v Rusku. Příklad Vladimíra Přikryla z Horních Studének. Později velitel paradesantní brigády při Slovenském národním povstání za druhé světové války a generálmajor.

Halič zajiť, Tomsk až Bobrujsk zajatecké tábory, Žitomír vstup do Československého armádního sboru a cesta na východ.

1 Halič 2 Tomsk 3 Omsk 4 Novonikolajevsk (v 21. století Novosibirsk) 5 Bobrujsk (v 21. století Bělorusko)

6 Žitomír (v 21. století Ukrajina) 7 Bachmač 8 Vladivostok

9 600 km

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 20

Přesun československých vojáků z Ruska (Vladivostok) do Evropy.

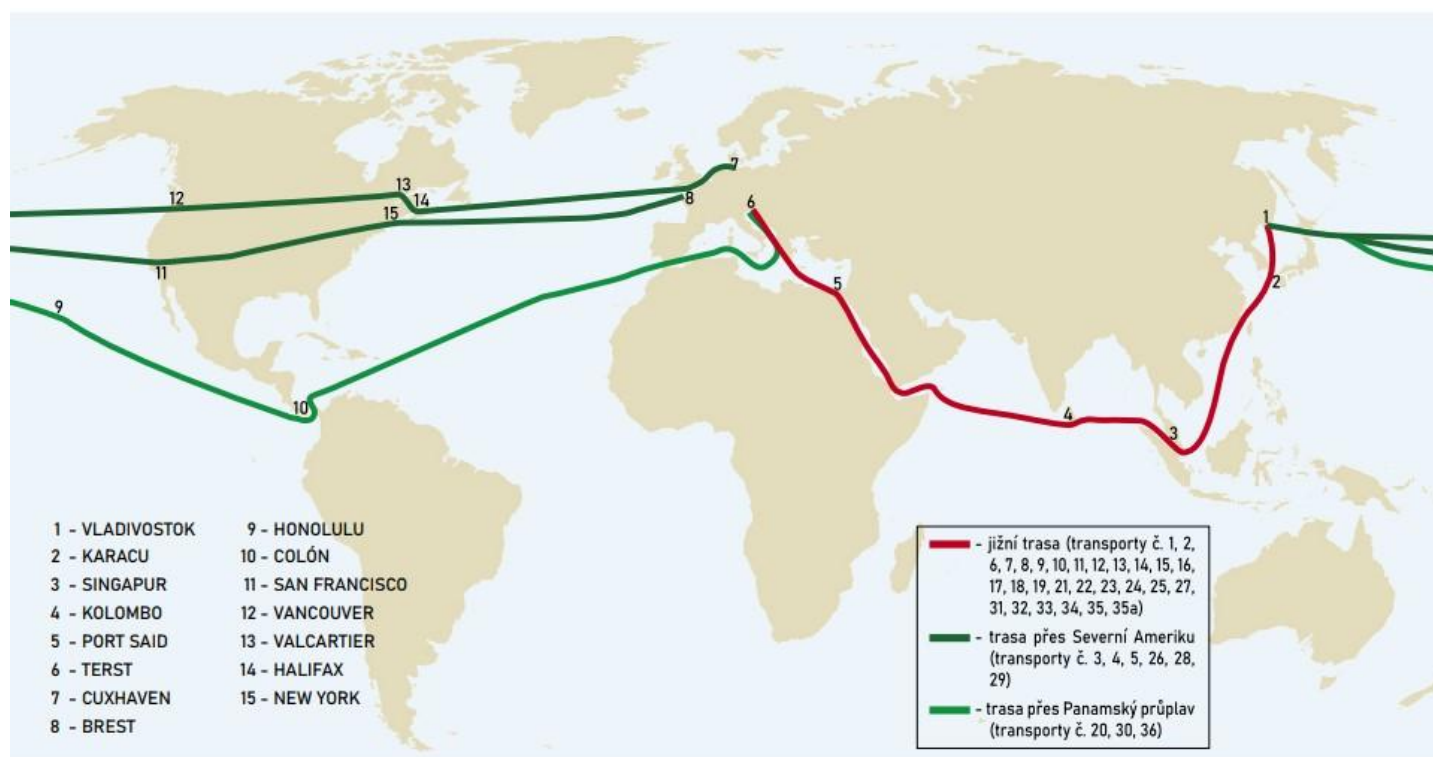
Cesta pro $\approx 70\,000$ lidí. Vojáci, invalidé, $\approx 1\,700$ žen a ≈ 700 dětí.

Provedení přesunu v programu mírové konference roku 1919 v Paříži. Kdo zajistí dopravu a kdo to bude platit?

Dohodnuto – o polovinu lodí se postarají USA, o třetinu Velká Británie a zbytek Itálie, Japonsko a Francie. Bude použita také jediná československá loď.

První transport vyplouvá z Vladivostoku 15. ledna 1919. Poslední připlouvá do Terstu (Itálie) 11. listopadu 1920.

37 transportů hlavních + 5 transportů pomocných = celkem 42.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 21

Přesun československých vojáků z Ruska (Vladivostok) do Evropy. Příklad:

- Vladimír Přikryl z Horních Studének. Později velitel paradesantní brigády při Slovenském národním povstání za druhé světové války a generálmajor.
- František Krátký. Později jeden z velitelů pěšího pluku 13 v Šumperku a brigádní generál.

Lodí z **1** Vladivostok (Rusko) do **2** Vancouver (Kanada). 7400 km

Vlakem z **2** Vancouver (Kanada) do **3** Quebec (Kanada). 4800 km

Vlakem z **3** Quebec (Kanada) do **4** Halifax (Kanada). 1000 km

Lodí ze **4** Halifax (Kanada) do **5** Cuxhaven (Německo). 4100 km

Vlakem z **5** Cuxhaven (Německo) přes **6** Hamburg do **7** Domažlice. 900 km

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 22

Přesun československých vojáků z Ruska (Vladivostok) do Evropy. Příklad:

Karel Čejka. Později jeden z velitelů pěšího pluku 13 v Šumperku a brigádní generál.

V roce 1920 velitel transportu československých vojáků číslo 20 z Vladivostoku **1** do Evropy.

1 Rusko Vladivostok **2** Japonsko ostrov Hokaido přístav Muroran **3** Spojené státy americké San Francisco

Před **4** Karel Čejka nemoc, předává velení **4** Panama průplav, plánovaný směr **6** Německo a Hamburk

5 Porucha na lodi USAT Mount Vernon a nový směr **7** Spojené státy americké Norfolk **7** Norfolk přeložení na loď USAT America, směr **8** Gibraltar, dále směr **9** Itálie Terst.

9 Terst přestup do vlaků a přes České Budějovice směr **10** Praha.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

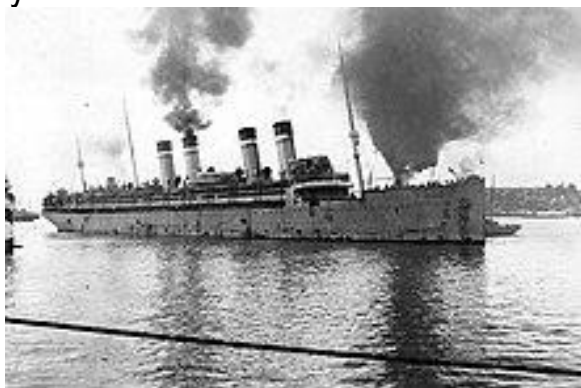
Příloha, strana 23

Příklady používaných lodí pro transporty z Ruska.

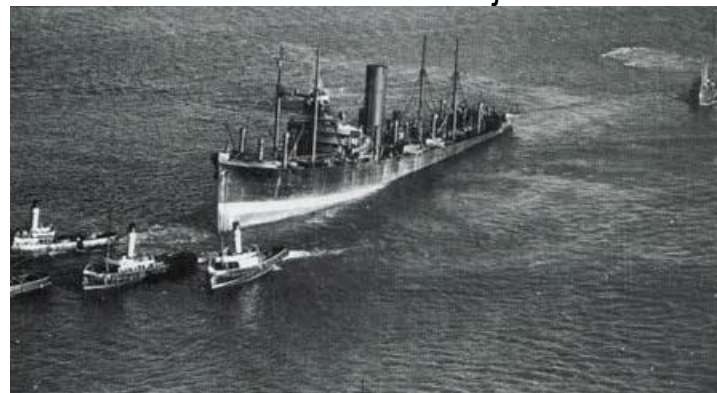
Celkem na lodi 3427 lidí. Kromě vojáků další cestující.

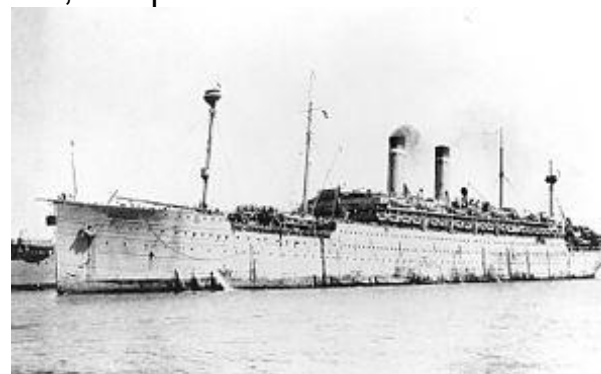
1906 německá loď s největším parním strojem na světě.
1914 z obavy před zjetím útěk – plavba do tehdy neutrálních USA. 1917 vstup USA do války a loď zařazena do armády USA.
1920 přeprava 2990 vojáků a 452 různých osob. Délka 215 metrů. Cestovní rychlost 43 km/hod.

Celkem na lodi 2665 lidí. Kromě vojáků další cestující.

Nejdříve pro civilní cestující. Prostory 1. – 4. třída. V 1. třídě luxus např. podle zámku Versailles. Ve 4. třídě 1750 cestujících. Na lodi unikátní elektrický osobní výtah. Později přestavěna pro vojenské účely. Délka 204 metrů. Cestovní rychlost 33 km/ hod. 2500 cestujících, 570 posádka.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 24

Řada vojáků před válkou v organizaci SOKOL, což se projevuje v jejich schopnostech.

Organizace při založení za svůj symbol přijala letícího dravce sokola. Zakladatelé: Miroslav Tyrš (1832 – 1884) a Jindřich Fügner (1822 – 1865).

Založení organizace: 1862, inspirace německými spolky.

Cíl: Fyzický a morální růst českého národa. Pomocí tělovýchovy a veřejné presentace posilovat národní sjednocení, národní uvědomění a brannou výchovu.

Proto v činnosti např. témata: pořadová příprava, nauka o zbraních, polní boj, stanování, hlídkování a bezpečnostní služba, výcvik ve střelbě, zacházení s bajonetem.

Od roku 1884 vytváření organizačního systému. Jednoty z obcí a měst tvořily župu. Župy tvořily organizaci českou a organizaci moravskoslezskou.

V roce 1930 ≈ 600 tis. členů, v roce 2020 ≈ 160 tis. členů.

Výběr z hesel, která se snažila stručně vystihnout smysl existence a činnost organizace:

V zdravém těle, zdravý duch. V mysli vlast, v paži sílu.

Ni zisku, ni slávy. Čechie, máti naše drahá.

Jednotlivec nic, celek vše. Kde stanutí, tam smrt. Tužme se!

Miroslav Tyrš

Jindřich Fügner

Motto: Přelez, přeskoč, ale nepodlez.

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 25

Řada vojáků před válkou v organizaci SOKOL. V činnosti této tělovýchovné organizace jeden z bodů programu představení na veřejnosti. Proč se takové představení připravovalo a konalo?

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 26

Příklady připomenutí nepřeživších obětí první světové války v obcích a ve městech České republiky.

A co přeživší vojáci?

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 27

Mají přeživší vojáci z první světové války v obcích a městech pomníky, pamětní desky či jiné projevy vzpomínky a úcty?

Při čtení se u jednotlivců zamysleme: ● datum narození ● první světová válka zahájena 1914 ● věk při nástupu do války
● rok zajetí ● věk vstupu do legií ● věk návratu domů a porovnání se stejným věkem čtenáře

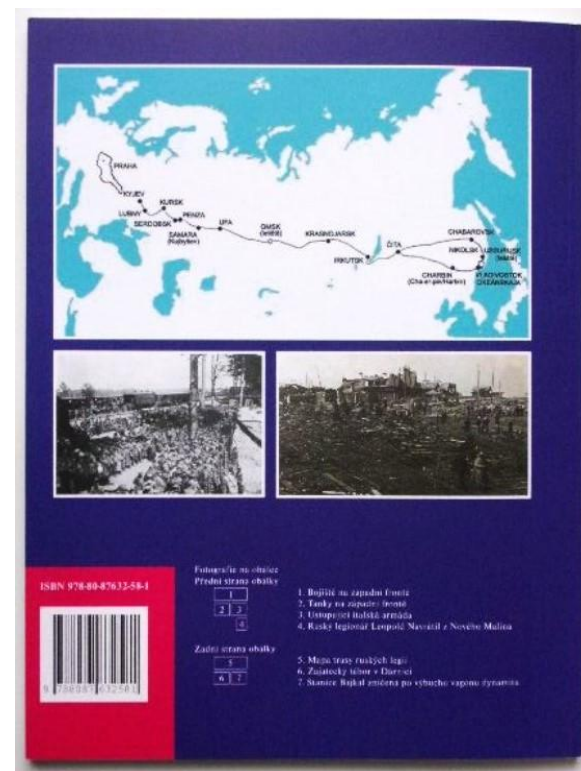
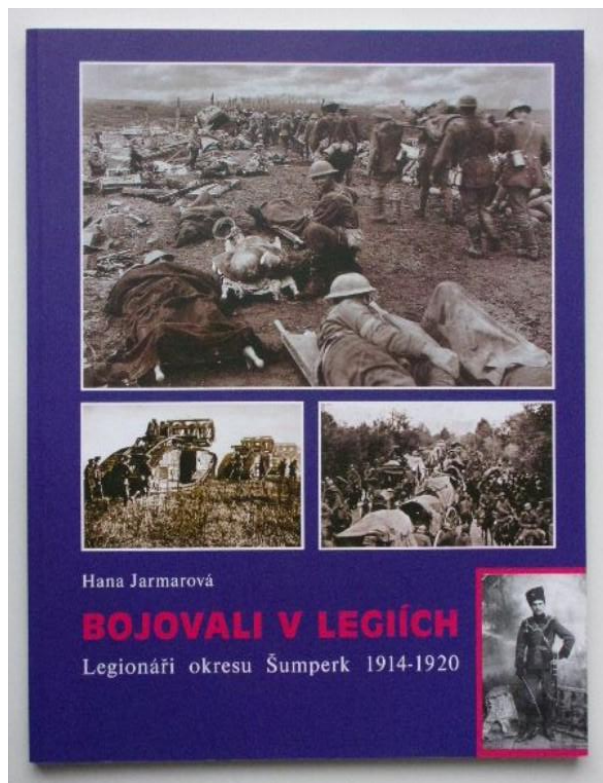
Čtenář necht' se také zamyslí nad uvedenými lidmi z hlediska jím aktuálně osobně prožívaných dní – narozeniny, svátek, vánoce, velikonoce, první jarní den, atd.

Vojáci mající rodiče, možná sourozence a děti, řemeslo, záliby ...

Lidé v okrese Šumperk, první světová válka a československé legie

Příloha, strana 28

Která připomenutí přeživších vojáků v okrese existují? Alespoň vzpomeňme.

Možné poučení z první světové války? Chudák není ten, který má málo. Chudák je ten, který neví, že má dost.

členové Československé obce legionářské ze Šumperka a okolí
vyznamenání Městem Šumperk